

Міністерство охорони здоров'я України
Національна медична академія післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика
Національний медичний університет імені акад. О. О. Богомольця

Затверджено МОЗ України

" ____ " _____ 2008 р.

Програма та навчальний план
циклу спеціалізації за фахом
„Ревматологія”

Київ 2008

Заступник директора Департаменту
кадрової політики, освіти та науки
МОЗ України

професор _____ О.П.Волосовець
“ ___ ” _____ 2008 р.

Ректор НМАПО імені П.Л.Шупика
член-кор. АМН України

професор _____ Ю.В.Вороненко
“ ___ ” _____ 2008 р.

Завідувач опорної кафедри терапії та
ревматології НМАПО імені

П.Л. Шупика

член-кор. АМН України

професор _____ В.М. Коваленко

" _____ " _____ 2008 р.

Програма та навчальний план спеціалізації за фахом “Ревматологія” розроблені за наказом міністерства охорони здоров'я України від " 7 " травня 2007р. № 226 "Про розробку матеріалів передатестаційних циклів та циклів спеціалізації" співробітниками кафедри терапії та ревматології Національної медичної академії післядипломної освіти ім.П.Л.Шупика (зав. каф. — проф. В.М. Коваленко) та кафедри госпітальної терапії №2 Національного медичного університету ім. акад. О.О.Богомольця (зав. каф. — проф. Свінціцький А. С.).

Рецензенти:

Дзяк Г.В. – академік АМН України, доктор медичних наук, професор, ректор Дніпропетровської Державної медичної академії.

Поворознюк В.В. - доктор медичних наук, професор, керівник відділу клінічної фізіології та патології опорно-рухового апарату Інституту геронтології АМН України, директор Українського науково-медичного центру проблем остеопорозу.

Навчальний план та програма схвалені Координаційною науково-методичною радою з післядипломної освіти лікарів і провізорів при Департаменті кадрової політики, освіти і науки Міністерства охорони здоров'я України

“ ___ ” _____ 2008 р.

Відповідальний за випуск – перший проректор Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика проф. Ю.П.Вдовиченко

Склад робочої групи

Коваленко В. М. – член-кореспондент АМН України, д. м. н., професор,
заслужений діяч науки та техніки, головний терапевт МОЗ України,
завідувач кафедри терапії та ревматології НМАПО імені П. Л. Шупика

Шуба Н. М. – д. м. н., професор кафедри терапії та ревматології НМАПО імені
П. Л. Шупика, головний ревматолог МОЗ України

Сілантьєва Т. С. – к. м. н., доцент кафедри терапії та ревматології НМАПО імені
П. Л. Шупика

Казимирко В. К. – д. м. н., професор кафедри терапії та ревматології НМАПО
імені П. Л. Шупика

Борткевич О.П.. – д. м. н., професор кафедри терапії та ревматології НМАПО
імені П. Л. Шупика, головний ревматолог МОЗ України

Свінцицький А. С. - д. м. н., професор, завідувач кафедри госпітальної терапії
Національного медичного університету імені акад. О.О.Богомольця .

Дубкова А.Г. – к. м. н., доцент кафедри терапії та ревматології НМАПО імені П.
Л. Шупика

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма призначена для підготовки лікарів-спеціалістів з ревматології і є нормативним документом, в якому визначається зміст навчання на циклі спеціалізації, встановлюються вимоги до обсягу та рівня професійної підготовки фахівця.

Мета циклу спеціалізації - підготовка лікарів-спеціалістів терапевтів та кардіологів відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики лікаря-спеціаліста за фахом "Ревматологія".

Термін навчання: для лікарів-спеціалістів, які закінчили інтернатуру з спеціальності „Внутрішні хвороби” - три місяці, для лікарів-спеціалістів за фахом “Кардіологія” - один місяць.

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань, умінь і практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту з ревматології для самостійної роботи з надання кваліфікованої допомоги хворим і потерпілим. Програму побудовано за системою блоків. Основними блоками є 25 курсів програми. Курс - відповідно самостійна частина програми, в якій подано значну за обсягом теоретичну інформацію з певної галузі ревматології або суміжних дисциплін. Курси розбито на розділи. Для полегшення орієнтації у програмі та впорядкування інформації, що міститься в ній, курси і розділи закодовано. В залежності від структури і умов роботи закладу післядипломної освіти, деякі курси можуть викладатись на спеціалізованих кафедрах або комплексно - на кафедрах, де викладаються основні курси програми.

За додатковими програмами включено курси 26-33 з імунології та проблем СНІДу, організації невідкладної медичної допомоги населенню при надзвичайних ситуаціях, радіаційної медицини, особливо небезпечних інфекцій, медичної інформатики, військової медицини, туберкульозу, гуманітарних аспектів клінічного мислення.

Навчальний план циклу визначає контингент слухачів, тривалість їх навчання, розподіл годин, відведених на теоретичне вивчення розділів навчальної програми. В разі необхідності, враховуючі рівень базисних знань, регіональну патологію, актуальність та специфіку завдань охорони здоров'я регіону та інші обставини, кафедра може вносити корективи та доповнення в навчальні години, які регламентовані навчальними планами, в межах 20% від загального об'єму часу.

Для виконання даної програми в процесі навчання передбачено такі види занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарів. Під час навчання на кафедрі терапії та ревматології та суміжних кафедрах лікарі у відповідності з навчальним планом підвищують рівень теоретичної підготовки та оволодівають практичними навичками. Теоретична підготовка передбачає обов'язкове відвідування лекцій, активну участь у семінарських заняттях, науково-практичних та патолого-анатомічних конференціях, тощо. З найбільш актуальних тем програми лікарі готують реферати, які обговорюються на семінарах. На практичних заняттях лікарі під керівництвом викладача опановують практичними навичками з ревматології та суміжних дисциплін.

Найбільш доцільне орієнтоване відношення лекційних, практичних і семінарських занять на циклах спеціалізації 1:3:1. Крім цього, планується позааудиторна самостійна робота слухачів, яка не включається в навчальний план. Самостійна позааудиторна робота слухача над засвоєнням навчального матеріалу може виконуватись у бібліотеці вищого навчального закладу, навчальних кабінетах кафедр, комп'ютерних класах, клініці. У необхідних випадках ця робота проводиться відповідно до заздалегіть складеного графіку, що гарантує можливість індивідуального доступу слухача до потрібних дидактичних засобів.

Для виявлення рівня знань і навичок слухачів після кожного розділу програми проводиться рубіжний контроль за комп'ютерною тестовою програмою або інший вид контролю за рахунок годин, передбачених на семінарські заняття. Для заключного іспиту використовують атестаційну комп'ютерну тестову програму, затверджену Міністерством охорони здоров'я України.

Лікарі, які закінчили навчання на циклі спеціалізації, і успішно пройшли атестацію на визначення рівня знань і практичних навичок, отримують сертифікат встановленого зразка лікаря-спеціаліста з фаху „Ревматологія”.

**Навчальний план
циклу спеціалізації за фахом „Ревматологія”**

Мета циклу: підготовка лікаря-спеціаліста за фахом “Ревматологія”

Тривалість навчання –3 місяця (468 годин).

Контингент слухачів: лікарі-терапевти.

Код курсу	Назва курсу	Кількість навчальних годин			
		лекційних	практичних	семинарських	разом
1	2	3	4	5	6
1.	Організація ревматологічної служби в Україні	4	-	6	10
2.	Теоретичні питання ревматології	2	8	4	14
3.	Методи дослідження при ревматичних хворобах	6	30	8	44
4.	Гостра ревматична лихоманка та хронічна ревматична хвороба серця	4	8	2	14
5.	Ревматичні вади серця	6	22	4	32
6.	Вроджені вади серця	2	4	2	8
7.	Інфекційний ендокардит	2	4	4	10
8.	Запальні та інші хвороби серця	2	8	2	12
9.	Порушення ритму і провідності серця	4	16	4	24
10.	Хронічна серцева недостатність	2	12	4	18
11.	Системні хвороби сполучної тканини	12	28	10	50
12.	Системні васкуліти	8	14	8	30
13.	Ревматоїдний артрит	4	14	4	22
14.	Ювенільний хронічний артрит		2	2	4
15.	Серонегативні спонділоартропатії	6	10	4	20
16.	Артрити, пов'язані з інфекцією	2	6	4	12

17.	Мікрокристалічні артрити	2	4	2	8
18.	Остеоартроз	4	6	4	14
19.	Остеопороз	2	4		6
20.	Хвороби позасуглобових м'яких тканин		4		4
21.	Невідкладні стани	2	2	2	6
	Іспит				6
	Разом по кафедрі	76	206	80	368
Суміжні програми:					
22.	Патоморфологія ревматичних хвороб	-	-	-	6
23.	Рентгенологічні методи обстеження хворих на ревматичні хвороби	-	-	-	20
24.	Хірургічне лікування вад серця	-	-	-	18
25.	Хірургічне лікування хвороб суглобів	-	-	-	20
	Разом	-	-	-	64
Додаткові програми:					
26.	Імунологія та проблеми СНІДу	2	2	-	4
27.	Організація невідкладної медичної допомоги населенню при надзвичайних ситуаціях	6	-	-	6
28.	Радіаційна медицина	2	-	-	2
29.	Особливо небезпечні інфекції	2	2	-	4
30.	Медична інформатика	-	-	-	-
31.	Військово-медична та військово-спеціальна підготовка	12	-	-	12
32.	Туберкульоз	2	2	2	6
33.	Гуманітарні аспекти клінічного мислення	2	-	-	2
	Разом:	28	6	2	36
	Всього:	-	-	-	468
Факультативні програми:					
1.	Історія України	2	-	-	2

2.	Основи конституційного права громадян України	2	-	-	2
3.	Метрологічне забезпечення закладів охорони здоров'я	2			2
	Разом:	6	-	-	6

**Навчальний план
циклу спеціалізації за фахом „Ревматологія”**

Мета циклу: підготовка лікаря-спеціаліста за спеціальністю “Ревматологія”

Тривалість навчання - 1 місяць (156 годин)

Контингент слухачів: лікарі - кардіологи.

Код курсу	Назва курсу	Кількість навчальних годин			
		лекційних	практичних	семинарських	разом
1	2	3	4	5	6
1.	Організація ревматологічної служби в Україні	2	-	-	2
2.	Теоретичні питання ревматології	2	4	-	6
3.	Методи дослідження при ревматичних хворобах	-	4	2	6
4.	Гостра ревматична лихоманка та хронічна ревматична хвороба серця	2	4	2	8
5.	Ревматичні вади серця	-	6	-	6
6.	Вроджені вади серця	-	-	-	-
7.	Інфекційний ендокардит	-	-	-	-
8.	Запальні та інші хвороби серця	-	-	-	-
9.	Порушення ритму та провідності серця	-	4	-	4
10.	Хронічна серцева недостатність	-	4	2	6
11.	Системні хвороби сполучної тканини	4	16	4	24
12.	Системні васкуліти	4	10	4	18
13.	Ревматоїдний артрит	2	4	2	8
14.	Ювенільний хронічний артрит		-	2	2
15.	Серонегативні спонділоартропатії	2	4	2	8
16.	Артрити, пов'язані з інфекцією	2	2	2	6
17.	Мікрокристалічні артрити	2	2	-	4
18.	Остеоартроз	2	2	2	6
19.	Остеопороз	2	2	-	4
20.	Хвороби позасуглобових м'яких тканин		2	-	2
21.	Невідкладні стани		2	2	4

	Іспит				6
	Разом на кафедрі	26	72	26	130
Суміжні програми:					
22.	Патоморфологія ревматичних хвороб	-	-	-	2
23.	Рентгенологічні методи обстеження хворих на ревматичні хвороби	-	-	-	-
24.	Хірургічне лікування вад серця	-	-	-	6
25.	Хірургічне лікування хвороб суглобів	-	-	-	6
	Разом:	-	-	-	14
Додаткові програми:					
26.	Імунологія та проблеми СНІДу				6
27.	Організація невідкладної медичної допомоги населенню при надзвичайних ситуаціях				6
	Разом				12
	Всього				156
Факультативні програми:					
1.	Історія України				2
2.	Основи конституційного права громадян України				2
3.	Метрологічне забезпечення закладів охорони здоров'я				2
	Разом:				6

**Навчальна програма спеціалізації
за фахом „РЕВМАТОЛОГІЯ”**

Коди курсу, розділу, теми	Назва курсу, розділу, теми
01.	Організація ревматологічної служби в Україні
01.01.	Предмет та основні завдання ревматології. Медичні, соціальні та економічні аспекти ревматології
02.	Теоретичні питання ревматології
02.01.	Номенклатура та класифікація ревматичних хвороб
02.02.	Епідеміологія ревматичних хвороб
02.03.	Етіологія та патогенез ревматичних хвороб
02.04.	Патоморфологія ревматичних хвороб
02.05.	Основи клінічної імунології та імуногенетики в ревматології
03	Методи дослідження при ревматичних хворобах
03.01.	Загальнолікарське обстеження хворих
03.02.	Лабораторні методи дослідження
03.02.01.	Загальноклінічні методи
03.02.02.	Біохімічні методи
03.02.03.	Імунологічні методи
03.02.04.	Бактеріологічні методи
03.03.	Дослідження синовіальної рідини
03.04.	Морфологічні методи
03.05.	Інструментальні та апаратні методи
03.05.01.	Рентгенологічні методи
03.05.02.	Ендоскопічні методи
03.05.03	Електрокардіографія
03.05.04.	Ехокардіографія
03.05.05.	Методи дослідження функцій апарату зовнішнього дихання
03.05.06.	Дослідження газів крові та кислотноосновного стану
03.05.07.	Радіоіндикаційні методи діагностики
03.05.08.	Ультразвукові методи діагностики
04.	Гостра ревматична лихоманка (ревматизм) та хронічна ревматична хвороба серця
04.01.	Епідеміологія
04.02.	Етіологія
04.03.	Патогенез
04.04.	Патоморфологія
04.05.	Сучасна класифікація та номенклатура
04.06.	Клініка гострої ревматичної лихоманки
04.06.01.	Ревматичний поліартрит
04.06.02.	Ревматичний кардит

04.06.03.	Ураження нервової системи
04.06.04	Ураження шкіри
04.07.	Лабораторна та інструментальна діагностика активності
04.08.	Діагностичні критерії
04.09.	Лікування та профілактика
04.09.01.	Етапи лікування
04.09.02.	Основні методи та засоби етіотропної та протизапальної терапії
04.09.03.	Диспансеризація
04.09.04.	Профілактика первинна та вторинна
05.	Ревматичні вади серця
05.01.	Клапанний апарат серця. Анатомія, фізіологія
05.02.	Клініко-анатомічні форми та патогенез порушень гемодинаміки при вадах серця
05.03.	Класифікація ревматичних вад серця
05.04.	Методи діагностики
05.05.	Клініка, критерії діагностики, диференціальна діагностика
05.05.01.	Мітральні вади
05.05.02.	Аортальні вади
05.05.03.	Тристулкові вади
05.05.04.	Поєднані вади серця
05.05.05.	Особливості клінічного перебігу вад серця у дітей та підлітків, вагітних, осіб похилого віку
05.06.	Показання та протипоказання до оперативного лікування
05.07	Віддалені результати хірургічного лікування. Рестеноз
05.08.	Тактика консервативного лікування при вадах серця
05.08.01.	Особливості лікування хворих зі штучними клапанами серця
05.09.	Диспансеризація, профілактика, прогноз
06.	Вроджені вади серця
06.01.	Ембріологія серця
06.02.	Класифікація вроджених вад серця
06.03.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування вроджених вад серця
06.03.01.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування відкритого артеріального протоку
06.03.02.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування дефекту міжпередсердної перетинки
06.03.03.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування дефекту міжшлуночкової перетинки
06.03.04.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування стенозу гирла легеневої артерії
06.03.05.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування тріади та тетради Фалло
06.03.06.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування стенозу гирла аорти
06.03.07.	Патогенез, клініка, діагностика та лікування пролапсу мітрального клапану
07.	Інфекційний ендокардит

07.01.	Епідеміологія, патогенез, патоморфологія інфекційного ендокардиту
07.02.	Класифікація, клініка, діагностика та лікування інфекційного ендокардиту
07.02.01.	Класифікація, клініка, діагностика та лікування первинного ендокардиту
07.02.02.	Класифікація, клініка, діагностика та лікування вторинного ендокардиту
08.	Запальні та інші хвороби серця
08.01.	Міокардит, перикардит
08.01.01.	Класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика
08.01.02.	Лікування, профілактика
08.02.	Кардіоміопатії
08.02.01.	Класифікація, патоморфологія
08.02.02.	Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування окремих форм
09.	Порушення ритму і провідності серця
09.01.	Етіологія, патогенез, класифікація
09.02.	Клінічна та електрокардіографічна характеристика порушень ритму і провідності серця
09.02.01.	Клінічна та електрокардіографічна характеристика порушення утворення імпульсу
09.02.02.	Клінічна та електрокардіографічна характеристика порушення проведення імпульсу
09.02.03.	Клінічна та електрокардіографічна характеристика комбінованих порушень утворення і проведення імпульсу
09.02.04.	Захворювання, синдроми і феномени
09.03.	Лікування порушень ритму і провідності
10.	Хронічна серцева недостатність
10.01.	Етіологія, патогенез
10.02.	Класифікація: клінічні стадії, варіанти хронічної серцевої недостатності, функціональні класи пацієнтів
10.03.	Діагностика, лікування окремих форм хронічної серцевої недостатності
11.	Системні хвороби сполучної тканини
11.01.	Системний червоний вовчак
11.01.01.	Епідеміологія, етіологія, патогенез, патоморфологія, класифікація
11.01.02.	Клінічні синдроми та варіанти перебігу
11.01.03.	Діагностика та диференціальна діагностика
11.01.04.	Лікування, прогноз, диспансеризація, профілактика
11.01.05.	Медикаментозний вовчак
11.02.	Системна склеродермія
11.02.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія, класифікація
11.02.02.	Клінічні синдроми та форми, варіанти перебігу, діагностика
11.02.03.	Ступені активності та стадії

11.02.04.	Діагностика та диференціальна діагностика
11.02.05.	Лікування, диспансеризація
11.02.06.	Індукована склеродермія
11.03.	Дерматоміозит (поліміозит)
11.03.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія, класифікація
11.03.02.	Клініка
11.03.03.	Діагностичні критерії, диференціальна діагностика
11.03.04.	Лікування, диспансеризація
11.04.	Змішане захворювання сполучної тканини
11.04.01.	Етіологія, патогенез
11.04.02.	Клініка, діагностика, диференціальна діагностика
11.04.03.	Прогноз, лікування, диспансеризація
11.05.	Хвороба Шегрена
11.05.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
11.05.02.	Клініка
11.05.03.	Діагностика, диференціальна діагностика, лікування
11.06.	Рецидивуючий поліхондрит
11.06.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
11.06.02.	Клініка, діагностика, лікування
11.07	Антифосфоліпідний синдром
12.	Системні васкуліти
12.01.	Вузликосий поліартеріт
12.01.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
12.01.02.	Клінічні синдроми, варіанти перебігу
12.01.03.	Діагностика, диференціальна діагностика
12.01.04.	Лікування, диспансеризація
12.02.	Гранулематоз Вегенера
12.02.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
12.02.02.	Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування
12.03.	Мікроскопічний поліангіт
12.03.01.	Патогенез, патоморфологія
12.03.02.	Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування
12.04.	Темпоральний артеріт
12.04.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
12.04.02.	Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування
12.05.	Синдром Чардж-Строссу
12.05.01.	Клініка, діагностика, лікування
12.06.	Неспецифічний аортоартеріт
12.06.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
12.06.02.	Клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування
12.07.	Геморагічний васкуліт
12.07.01.	Епідеміологія, етіологія, патогенез, патоморфологія
12.07.02.	Клінічні симптоми, варіанти перебігу
12.07.03.	Діагностика, диференціальна діагностика, лікування

12.08	Хвороба Кавасакі
12.09	Облітеруючий тромбангіїт
12.10	Есенціальний кріоглобулінемічний васкуліт
12.11	Хвороба Бехчета
12.12	Шкірні васкуліти
13.	Ревматоїдний артрит
13.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
13.02.	Класифікація, клініка
13.02.01.	Характеристика суглобового синдрому
13.02.02.	Ураження внутрішніх органів та систем
13.02.03.	Основні клінічні форми та варіанти перебігу
13.03.	Діагностика, критерії діагнозу
13.04.	Диференціальна діагностика
13.05.	Лікування, диспансеризація
14.	Ювенільний хронічний артрит
15.	Серонегативні спонділоартропатії
15.01.	Анкілозуючий спонділіт
15.01.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
15.01.02.	Класифікація, клініка
15.01.03.	Діагностичні критерії, диференціальна діагностика
15.01.04.	Лікування
15.02.	Псоріатичний артрит
15.02.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
15.02.02.	Клініка, критерії діагностики, лікування
15.03.	Хвороба Рейтера
15.03.01.	Етіологія, патогенез.
15.03.02.	Клініка, критерії діагностики, диференціальна діагностика
15.03.03.	Лікування, реабілітація
15.04.	Реактивні артрити
15.04.01.	Постентероколітні артрити
15.04.02.	Урогенітальні (за винятком хвороби Рейтера та гонореї) артрити
15.05.	Артрити при хронічних неспецифічних захворюваннях кишок
15.05.	Артрити при неспецифічному виразковому коліті
15.05.	Артрити при хворобі Крона
16.	Артрити, пов'язані з інфекцією
16.01.	Інфекційні артрити
16.01.01.	Бактеріальні
16.01.02.	Лаймовська хвороба
16.01.03.	Хвороба Уїпла
16.01.04.	Вірусні
16.01.05.	Грибкові, паразитарні
17.	Мікрокристалічні артрити
17.01.	Подагра
17.01.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія

17.01.02.	Клініка, форми та варіанти перебігу
17.01.03.	Критерії діагностики, диференціальна діагностика
17.01.04.	Лікування, профілактика
17.02.	Хондрокальциноз
17.03.	Гідроксиапатична артропатія
18.	Остеоартроз
18.01.	Етіологія, патогенез, патоморфологія
18.02.	Клініка, критерії діагностики, диференційна діагностика
18.03.	Лікування, диспансеризація
18.04.	Вторинний остеоартроз
18.05.	Міжхребцевий остеохондроз, спондільоз, спондилоартроз
19.	Остеопороз
20.	Хвороби позасуглобових м'яких тканин та інші
20.01.	Фіброміалгія
20.02.	Синдром хронічної стомлюваності
20.03.	Тендініти, тендовагініти
20.04.	Хондропатії
21.	Невідкладні стани
Суміжні програми:	
22.	Патоморфологія ревматичних хвороб
23.	Рентгенологічні методи обстеження хворих на ревматичні хвороби
24.	Хірургічне лікування вад серця
25.	Хірургічне лікування хвороб суглобів
Додаткові програми:	
26.	Імунологія та проблеми СНІДу
26.01.	Структура і функції імунної системи при захворюваннях внутрішніх органів
26.02.	Ятрогенна хвороба
26.03.	Проблеми ВІЛ-інфекції
26.04.	Патогенез, епідеміологія і клініка ВІЛ-інфекції.
26.05.	Принципи лабораторної діагностики ВІЛ-інфекції. Методи профілактики.
27.	Організація невідкладної медичної допомоги населенню при надзвичайних ситуаціях
27.01.	Організація медичної допомоги ураженим при надзвичайних ситуаціях
27.02.	Медико-тактична характеристика катастроф мирного часу.
27.03.	Організація і завдання служби екстреної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях.
27.04.	Організація лікувально-евакуаційного забезпечення уражених при надзвичайних ситуаціях
28	Радіаційна медицина
28.01	Фізичні основи радіаційної медицини, дозиметрії і радіаційної

	безпеки.
28.02	Біологічна дія іонізуючого випромінювання.
28.03	Гігієнічні аспекти радіаційної безпеки.
28.04	Гігієнічні аспекти радіаційних та ядерних аварій.
28.05	Методи і способи використання іонізуючого випромінювання в медицині
28.06	Гостра променева хвороба
28.07	Хронічні і віддалені наслідки опромінення.
28.08	Диспансеризація осіб, які зазнали дії радіаційного опромінення.
29	Особливо небезпечні інфекції
29.01	Класифікація за збудниками інфекції та механізмом передачі.
29.02	Холера.
29.03	Ботулізм, Дизентерія. Сальмонельоз. Тифи - черевний, висипний, поворотний.
29.04	Дифтерія. Аденовірусна інфекція дихальних шляхів.
29.05	Чума. Гарячки: жовта, Ку, геморагічна та ін.
29.06	Сибирська виразка
30	Медична інформатика
30.01	Роль автоматизації та обчислювальної техніки в медичній практиці
30.02	Автоматизовані робочі місця лікарів
31	Військово-медична та військово-спеціальна підготовка
32	Туберкульоз
33	Гуманітарні аспекти клінічного мислення лікарів

Згідно з вимогами кваліфікаційної характеристики лікар-спеціаліст за спеціальністю „Ревматологія”

повинен знати:

- основи чинного законодавство про охорону здоров'я та нормативні акти, що регламентують діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я; основи права в медицині;
- права, обов'язки та відповідальність лікаря-ревматолога;
- організацію терапевтичної та ревматологічної допомоги;
- основи нормальної та патологічної анатомії, фізіології, кровотворення та гемостазу, водно-електролітного обміну;
- сучасну класифікацію ревматичних хвороб;
- клініку, сучасні методи профілактики, діагностики, диференційної діагностики, консервативні та хірургічні методи лікування, реабілітацію, диспансеризацію;
- експертизу непрацездатності при ревматичних захворюваннях;
- основи фармакотерапії;
- методи фізіотерапії та лікувальної фізкультури;
- показання і протипоказання до санітарно-курортного лікування;
- основи раціонального харчування та дієтотерапії;
- методи інтенсивної терапії; загальні, функціональні та спеціальні методи дослідження серцево-судинної системи та апарату руху;
- епідеміологічні заходи при виникненні осередку інфекції;
- правила оформлення медичної документації;
- передові інформаційні та Інтернет технології;
- сучасну наукову літературу та науково-практичну періодику за фахом, методи її аналізу та узагальнення.

повинен вміти:

- оформити облікову та звітну документацію;
- провести огляд, поверхневу та бімануальну пальпацію суглобів та позасуглобових м'яких тканин;
- читати та інтерпретувати артрограму;
- дати клінічну оцінку імунологічного стану хворого;
- вміти дати оцінку даних біохімічних досліджень для визначення активності запального процесу;
- трактувати результати гістологічного дослідження шкіри, м'язів, синовіальної оболонки;
- інтерпретувати результати аналізу синовіальної рідини;
- оцінити ЕКГ: в нормі, з гіпертрофіями та перевантаженнями відділів, з порушенням ритму;
- інтерпретувати навантажувальні проби;
- оцінити результати рентгенологічного обстеження суглобів;
- оцінити результати рентгенологічного обстеження серця;
- оцінити дані ехокардіографічного обстеження;
- оцінити результати реовазографії, капіляроскопії;

- підібрати базисну терапію різними засобами;
- проводити підбір адекватних доз глюкокортикостероїдів;
- проводити підбір ефективних та безпечних протизапальних препаратів;
- використовувати основні принципи первинної та вторинної профілактики ревматичних захворювань;
- оцінити функціональний стан суглобів по Стенфордській анкеті.

повинен володіти наступними маніпуляціями та технікою операцій:

- гоніометрією;
- методикою проведення пульс-терапії;
- методикою проведення пункції крупних та дрібних суглобів;
- методикою внутрішньосуглобового введення медикаментозних препаратів;
- методикою проведення периартикулярних блокад;
- методикою проведення плевральної пункції;
- проведенням терапії при невідкладних станах у хворих на ревматичні хвороби;

Перелік практичних навичок лікаря ревматолога

№	Навики та вміння
1.	Застосовувати діагностичні критерії ВООЗ при основних ревматичних захворюваннях.
2.	Вміти оформлювати облікову та звітну документацію.
3.	Проводити огляд, поверхневу та бімануальну пальпацію суглобів та позасуглобових м'яких тканин.
4.	Оцінювати функціональний стан суглобів.
5.	Оцінювати дані імунологічного обстеження хворого.
6.	Оцінювати дані біохімічного обстеження хворого.
7.	Оцінювати результати гістологічного дослідження шкіри, м'язів, синовіальної оболонки.
8.	Оцінювати результати аналізу синовіальної рідини.
9.	Оцінювати ЕКГ.
10.	Оцінювати результати навантажувальних проб.
11.	Оцінювати результати рентгенологічного обстеження суглобів.
12.	Оцінювати результати рентгенологічного обстеження органів грудної клітки.
13.	Оцінювати дані ехокардіографічного обстеження.
14.	Оцінювати дані ультразвукового дослідження суглобів та кісток.
15.	Вміти підібрати базисну терапію.
16.	Вміти підібрати адекватні дози глюкокортикоїдів.
17.	Вміти підібрати нестероїдні протизапальні препарати.
18.	Вміти проводити пульс-терапію.
19.	Вміти проводити відбір хворих до проведення екстракорпоральних методів лікування та оцінювати ефективність проведеного курсу.
20.	Проводити пункції суглобів, внутрішньосуглобові та периартикулярні ін'єкції.
21.	Вміти проводити відбір хворих для проведення фізіотерапевтичного лікування.
22.	Вміти проводити відбір хворих для санаторно-курортного лікування.
23.	Вміти застосовувати основні принципи первинної та вторинної профілактики ревматичних захворювань.

Список рекомендованої літератури

1. Внутрішні хвороби /За редакцією І.М. Ганджі, В.М.Коваленка. - К.: Здоров'я, 2002. - 988 с.
2. Внутренние болезни: Пер. с англ. Болезни сердечно-сосудистой системы /Под ред. Харисона Г.Р. – М.: 1995. - Т.5. – 356 с.
3. Витрук С.К. Пособие по функциональным методам исследования сердечно-сосудистой системы. - К.: Здоров'я, 1990. - 223 с.
4. Ганжа І.М., Коваленко В.М., Лисенко Г.І., Свінціцький А.С. Ревматологія. - К.: Здоров'я, 1996. - 304 с.
5. Довідник по кардіології /Під ред. В.М. Чазова. – М.: Медицина, 1989. – 362 с.
6. Діагностика та лікування невідкладних станів і загострень терапевтичних захворювань /Середюк Н.М., Вакалюк І.П., Шуба Н.М. та інші. - Вінниця: Нова книга, 2003. – 496 с.
7. Дядык А.И., Багрий А.Э. Системная красная волчанка: патофизиология, диагностика, поражение органов и систем, патогенетическая терапия. – Донецк.: 2003. – 463 с.
8. Избранные лекции по клинической ревматологии: Учебное пособие для слушателей институтов и факультетов последипломного образования /Под ред. В.А. Насоновой, И.В. Бунчука. - М.: Медицина, 2001. – 272 с.
9. Избранные вопросы ревматологии в клинике внутренних болезней /Под ред. проф. В.Н. Коваленко и Н.М. Шуби. Том I. – Киев, 1994. – 208 с. Том II. – Киев, 1994. - 232 с.
10. Ивашкин В.Т., Султанов В.К. Болезни суставов. Пропедевтика, дифференциальный диагноз, лечение. - М.: Литтерра, 2005. – 544 с.
11. Инфекционный эндокардит. /Под ред. Г.В.Кнышова, В.Н.Коваленко. - К.: Морион, 2004. – 256 с.
12. Коваленко В.Н., Несукай Е.Г. Некоронарогенные болезни сердца. Практическое руководство /Под ред. В.Н. Коваленка. – К.: Морион, 2001. - 480 с.
13. Кнышов Г.В., Бендет Я.А. Приобретенные пороки сердца. Киев.: 1997, - 278 с.
14. Коваленко В.Н., Борткевич О.П. Остеоартроз: практическое руководство. - 2-е издание переработанное и дополненное. - К.: Морион, 2005. – 592 с.
15. Клинические рекомендации. Ревматология /Под ред. Е.Л. Насонова - М.: ГЭОТАР - Медиа, 2006. – 288 с.
16. Казимирко В.К. Атеросклероз. - К.: Морион, 2007. - 200 с.
17. Лечение ревматических заболеваний ударными дозами метилпреднизолона, пособие для врачей /Под ред. В.А.Насоновой. - Киев. - 2006. - 27 с.
18. Маколкин В.И. Приобретенные пороки сердца. - Москва, 1998. – 252 с.
19. Мурашко В.В., Струтинський А.В. Электрокардиография: Учебное пособие. - 4-е изд. - М.: МЕДпресс, 2004. – 312 с.
20. Недостаточность кровообращения /Под ред. Дзяка Г.В. и соавт. - Днепрпетровск, 1999. - 270 с.
21. Номенклатура, класифікація, критерії діагностики та принципи лікування ревматичних хвороб /Під ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.М. Коваленка, проф. Н.М. Шуби - К., 2004. – 156 с.

- 22.Остеопороз: патогенез, клиника, профилактика и лечение /В.К.Казимирко, В.И. Мальцев. 2-е издание, стереотип. - К.: Морион, 2006. - 160 с.
- 23.Первичный (возрастзависимый, инволюционный) остеоартроз / В.К. Казимирко, В.Н. Коваленко, В.И. Мальцев. - К.: Морион, 2006. – 176 с.
- 24.Практичні навички в ревматології /Під ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.М. Коваленка, проф. Н.М. Шуби - К.: Моріон, 2008. – 255 с.
- 25.Рациональная фармакотерапия ревматических заболеваний /Под общ. ред. В.А. Насоновой, Е.Л. Насонова. - Москва: Литтерра, 2003. – 506 с.
- 26.Ревматические болезни (Руководство для врачей) /Под ред. В.А. Насоновой, И.В. Бунчука. - М.: Медицина, 1997. - 520 с.
- 27.Ревматические болезни: критерии диагностики и программы лечения. /Под ред. В.Н. Коваленко. - Киев, 1999. - 123 с.
- 28.Свінціцький А.С., Яременко О.Б., Пузанова О.Г., Хомченкова Н.І.. Ревматичні хвороби та синдроми. - К.: Книга плюс, 2006. – 680 с.
- 29.Тревелл Дж. Г., Симон Д.Г. Миофасциальные боли. Том 1. - 256 с.
- 30.Терапевтический справочник Вашингтонского университета /Под ред. М.Вудон и А.Уэлан. - Москва, 1995. – 495 с.
- 31.Хроническая сердечная недостаточность: механизмы, стандарты диагностики и лечения /Под ред. проф. В.Н. Коваленко. – К.: Морион, 1999. – 128 с.
- 32.Якименко Е.А., Закатова Л.В., Тбилели В.В., Антипова Н.И. Лабораторная диагностика при ревматических заболеваниях. Методические рекомендации, Одеса. - 2006. – 25 с.